ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 30ής Οκτωβρίου 2025 *

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Άρθρο 25, παράγραφος 1 – Συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας – Ακυρότητα ως προς την ουσιαστική ισχύ κατά το δίκαιο του κράτους μέλους του επιληφθέντος της υποθέσεως δικαστηρίου – Έννοια»

Στην υπόθεση C-398/24 [Pome] [i],

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Riigikohus (Ανώτατο Δικαστήριο, Εσθονία) με απόφαση της 5ης Ιουνίου 2024, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Ιουνίου 2024, στο πλαίσιο της δίκης

A

κατά

B,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Biltgen (εισηγητή), πρόεδρο του πρώτου τμήματος, ασκούντα καθήκοντα προέδρου του έκτου τμήματος, A. Kumin και S. Gervasoni, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η A, εκπροσωπούμενη από τον K. Tamm, vandeadvokaat,

– ο B, εκπροσωπούμενος από τον J. Tehver, vandeadvokaat,

– η Εσθονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Kriisa,

* Γλώσσα διαδικασίας: η εσθονική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον S. Noë και την E. Randvere,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 25, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των A και B, δύο φυσικών προσώπων, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία των εσθονικών δικαστηρίων να επιληφθούν αγωγής με αίτημα την εξόφληση απαίτησης.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 1215/2012

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 6, 15, 16, 19, 20 και 22 του κανονισμού 1215/2012 έχουν ως εξής:

«(4) […] Είναι ουσιώδης η θέσπιση διατάξεων σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ώστε να εξασφαλίζεται ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων που εκδίδονται σε κράτος μέλος.

[…]

(6) Για να επιτευχθεί ο στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, είναι αναγκαίο και ενδεδειγμένο οι κανόνες σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων να καθορίζονται από δεσμευτικό και άμεσα εφαρμοστέο νομοθέτημα της Ένωσης.

[…]

(15) Οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας θα πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου. Η δωσιδικία αυτή θα πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των διαδίκων δικαιολογεί άλλο συνδετικό στοιχείο. Η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας.

(16) Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Η ύπαρξη στενού συνδέσμου θα πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου και να αποφεύγεται το ενδεχόμενο ο εναγόμενος να ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους το οποίο δεν μπορούσε ευλόγως να προβλέψει. […]

[…]

(19) Η αυτονομία των μερών μιας σύμβασης όσον αφορά τον καθορισμό του αρμοδίου δικαστηρίου πρέπει να τηρείται με την επιφύλαξη των αποκλειστικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπονται από τον παρόντα κανονισμό, εκτός εάν πρόκειται για συμβάσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας, όπου επιτρέπεται μόνον περιορισμένη αυτονομία.

(20) Σε περίπτωση που ανακύπτει ζήτημα σχετικά με το κατά πόσον συμφωνία παρέκτασης υπέρ δικαστηρίου ή δικαστηρίων ενός κράτους μέλους είναι άκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ, το ζήτημα κρίνεται βάσει της νομοθεσίας του κράτους μέλους του δικαστηρίου ή των δικαστηρίων που ορίζονται στη συμφωνία, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων περί συγκρούσεως δικαίων του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

[…]

(22) Ωστόσο, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των αποκλειστικών συμφωνιών παρέκτασης και να αποφεύγονται οι καταχρηστικές πρακτικές προσφυγής στη δικαιοσύνη, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί εξαίρεση από τον γενικό κανόνα περί εκκρεμοδικίας προκειμένου να αντιμετωπίζεται ικανοποιητικά μια συγκεκριμένη περίπτωση παράλληλης εκδίκασης υπόθεσης. […]»

4 Το άρθρο 15 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος είναι δυνατή μόνο με συμφωνία:

[…]

2) που επιτρέπει στον αντισυμβαλλόμενο, τον ασφαλισμένο ή σε δικαιούχο να προσφύγει και σε άλλα δικαστήρια εκτός από τα προβλεπόμενα στο παρόν τμήμα·

[…]».

5 Το άρθρο 19 του ως άνω κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«Παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος είναι δυνατή μόνο με συμφωνία:

[…]

2) που επιτρέπει στον καταναλωτή να προσφύγει και σε άλλα δικαστήρια εκτός από αυτά που προβλέπονται στο παρόν τμήμα· […]

[…]».

6 Το άρθρο 23 του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος είναι δυνατή μόνο με συμφωνία:

[…]

2) που επιτρέπει στον εργαζόμενο να προσφύγει σε άλλα δικαστήρια εκτός από τα προβλεπόμενα στο παρόν τμήμα.»

7 Το άρθρο 25, παράγραφοι 1 και 4, του κανονισμού 1215/2012 ορίζει:

«1. Αν τα μέρη, ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας τους, συμφώνησαν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια κράτους μέλους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, το δικαστήριο αυτό ή τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν διεθνή δικαιοδοσία, εκτός αν η συμφωνία είναι άκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ […] βάσει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους. Αυτή η δικαιοδοσία είναι αποκλειστική εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως. Η συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας καταρτίζεται:

α) είτε γραπτά είτε προφορικά με γραπτή επιβεβαίωση·

β) είτε υπό μορφή ανταποκρινόμενη στην πρακτική που έχουν καθιερώσει οι συμβαλλόμενοι στις μεταξύ τους σχέσεις· […]

γ) είτε, στο διεθνές εμπόριο, υπό μορφή ανταποκρινόμενη στις συνήθειες τις οποίες τα μέρη γνωρίζουν ή οφείλουν να γνωρίζουν και οι οποίες είναι ευρέως γνωστές σ' αυτού του είδους την εμπορική δραστηριότητα και τηρούνται τακτικά από τους συμβαλλόμενους σε συμβάσεις του είδους για το οποίο πρόκειται στη συγκεκριμένη εμπορική δραστηριότητα.

[…]

4. Οι συμφωνίες διεθνούς δικαιοδοσίας […] δεν παράγουν αποτελέσματα, αν είναι αντίθετες προς τις διατάξεις των άρθρων 15, 19 ή 23 ή αν τα δικαστήρια τη διεθνή δικαιοδοσία των οποίων αποκλείουν έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 24.»

Το εσθονικό δίκαιο

8 Το άρθρο 104 του tsiviilkohtumenetluse seadustik (κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 20ής Απριλίου 2005 (RT I 2005, 26, 197· 22/03/2024, 8) (στο εξής: TsMS), έχει ως εξής:

«(1) Δικαστήριο μπορεί επίσης να ασκήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του, αν αυτή προβλέπεται από συμφωνία μεταξύ των μερών και αν η διαφορά σχετίζεται με τις οικονομικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες αμφοτέρων των διαδίκων ή αν η σύμβαση σχετίζεται με τις οικονομικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες ενός εκ των διαδίκων και ο άλλος διάδικος είναι το κράτος, οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή εάν αμφότεροι οι διάδικοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

[…]

(3) Κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας είναι επίσης έγκυρη, εάν:

1) συνήφθη μετά τη γένεση της διαφοράς·

2) η διεθνής δικαιοδοσία έχει συμφωνηθεί στην περίπτωση που ο εναγόμενος, μετά τη σύναψη της εν λόγω συμφωνίας, αποκτά κατοικία σε αλλοδαπή χώρα ή μεταφέρει εκεί τη μόνιμη εγκατάστασή του ή την έδρα του ή αν η μόνιμη εγκατάσταση, η κατοικία ή η έδρα του είναι άγνωστες κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής.»

9 Το άρθρο 106, παράγραφος 1, σημείο 1, του TsMS προβλέπει τα εξής:

«Η συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας είναι άκυρη αν […] αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 104, παράγραφος 1, του παρόντος κώδικα […].»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

10 Από το 2020 οι A και B συμβίωναν στην Πορτογαλία όπου και απέκτησαν, στις 3 Μαΐου 2022, τη συνιδιοκτησία ενός διαμερίσματος κατά ίσα μέρη.

11 Στις 27 Αυγούστου 2022 οι A και B συνήψαν σύμβαση δυνάμει της οποίας η A μεταβίβασε στον B το μερίδιο συγκυριότητάς του στο εν λόγω διαμέρισμα, ήτοι το 50 %. Ως αντιπαροχή, ο B αναγνώρισε οφειλή έναντι της A, το ποσό της οποίας αντικατόπτριζε, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι η A είχε συμβάλει στην αγορά και την ανακαίνιση του εν λόγω διαμερίσματος με ποσό ύψους 150 000 ευρώ και ότι ο B είχε πλουτίσει κατά το συγκεκριμένο ποσό, αποκτώντας την αποκλειστική κυριότητα του διαμερίσματος.

12 Οι συμβαλλόμενοι συμφώνησαν ότι η ανωτέρω σύμβαση διέπεται από το εσθονικό ουσιαστικό δίκαιο και ότι οι σχετικές διαφορές θα επιλύονται με φιλικό διακανονισμό και καλόπιστα, διευκρινιζομένου ότι, ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των μερών, κάθε διαφορά που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με την εν λόγω σύμβαση θα επιλύεται από το Harju Maakohus (πρωτοδικείο Harju, Εσθονία).

13 Στηριζόμενη στην ανωτέρω ρήτρα παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας, η A άσκησε, στις 23 Οκτωβρίου 2023, αγωγή με αίτημα την εξόφληση απαίτησης κατά του B ενώπιον του Harju Maakohus (πρωτοδικείου Harju).

14 Με απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2023, το Harju Maakohus (πρωτοδικείο Harju) απέρριψε την αγωγή της A λόγω ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας και, συνακόλουθα, λόγω κατά τόπον αναρμοδιότητας. Το συγκεκριμένο δικαστήριο στηρίχθηκε στο άρθρο 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012 για να εξετάσει αν η συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας ενέχει ουσιαστική ακυρότητα κατά το δίκαιο του κράτους μέλους του οποίου δικαστήριο ορίστηκε ως έχον διεθνή δικαιοδοσία, ήτοι κατά το εσθονικό δίκαιο. Δεδομένου, όμως, ότι το άρθρο 106, παράγραφος 1, του TsMS, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 104, παράγραφος 1, του TsMS, επιτρέπει τις συμφωνίες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας μόνον αν αφορούν την οικονομική ή επαγγελματική δραστηριότητα αμφοτέρων των συμβαλλομένων στην οικεία σύμβαση, όπερ δεν συμβαίνει εν προκειμένω, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι η υπό εξέταση συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας ήταν άκυρη.

15 Η Α άσκησε έφεση κατά της ανωτέρω απόφασης ενώπιον του Tallinna Ringkonnakohus (εφετείου Τάλλιν, Εσθονία). Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού υποστήριξε ότι η μνεία, στο άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, προβλεπόμενου από το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους λόγου ακυρότητας της συμφωνίας παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας «ως προς την ουσιαστική της ισχύ» παρέπεμπε στο ουσιαστικό εθνικό δίκαιο και όχι στο δικονομικό, στο οποίο εμπίπτουν ωστόσο τα άρθρα 104 και 106 του TsMS.

16 Με διάταξη της 6ης Δεκεμβρίου 2023, το Tallinna Ringkonnakohus (εφετείο Τάλλιν) απέρριψε την έφεση και επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση. Συγκεκριμένα, προκειμένου να κρίνει αν η ρήτρα παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας είναι έγκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ κατά το εσθονικό δίκαιο, έπρεπε να λάβει υπόψη όχι μόνον τις διατάξεις του ουσιαστικού εσθονικού δικαίου, αλλά και το άρθρο 104, παράγραφος 1, και το άρθρο 106, παράγραφος 1, του TsMS, τα οποία παραπέμπουν στο είδος της υπό κρίση διαφοράς, όπερ αφορά την ουσία και δεν αποτελεί τυπικό ζήτημα.

17 Η Α άσκησε αναίρεση κατά της ανωτέρω διατάξεως ενώπιον του Riigikohus (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Εσθονία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Η Α υποστηρίζει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρήτρα παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας είναι έγκυρη, καθόσον το άρθρο 104, παράγραφος 1, του TsMS δεν μπορεί να εφαρμοστεί παράλληλα με τον κανονισμό 1215/2012, δεδομένου ότι το άρθρο 25 του κανονισμού αυτού παραπέμπει αποκλειστικώς στο ουσιαστικό εθνικό δίκαιο. Ο Β θεωρεί ότι η εν λόγω ρήτρα δεν είναι έγκυρη δυνάμει του άρθρου 104, παράγραφος 1, και του άρθρου 106 παράγραφος 1, του TsMS.

18 Κατά το αιτούν δικαστήριο, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 20 του κανονισμού 1215/2012, το άρθρο 25, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού παραπέμπει στο δίκαιο του κράτους μέλους στο σύνολό του, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων σύγκρουσης νόμων. Ωστόσο, οι κανόνες σύγκρουσης νόμων του εσθονικού δικαίου δεν επιτρέπουν στα μέρη να αποκλείσουν την εφαρμογή των κανόνων που διέπουν τις συμφωνίες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας.

19 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, προκειμένου να μπορέσει να αποφανθεί επί της διαφοράς της κύριας δίκης, πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν το γεγονός ότι το κύρος συμφωνίας παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας εξαρτάται, κατά το εσθονικό δίκαιο, από την προϋπόθεση ότι τα φυσικά πρόσωπα που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη συμφωνία αυτή ενεργούν στο πλαίσιο οικονομικής και επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως απαιτείται από το άρθρο 104, παράγραφος 1, και το άρθρο 106, παράγραφος 1, του TsMS, συνιστά ζήτημα που αφορά το κύρος της εν λόγω συμφωνίας ως προς την ουσιαστική της ισχύ, κατά την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ούτε από το γράμμα της συγκεκριμένης διατάξεως του δικαίου της Ένωσης ούτε από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς αν η έννοια της ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ» καταλαμβάνει και τις προϋποθέσεις που προβλέπει η ανωτέρω εθνική ρύθμιση.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Riigikohus (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Μπορεί η προϋπόθεση κατά την οποία τα φυσικά πρόσωπα που έχουν συνάψει συμφωνία παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να ενεργούν στο πλαίσιο οικονομικής και επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως η προϋπόθεση αυτή απορρέει από το άρθρο 106, παράγραφος 1, σημείο 1, του [TsMS], το οποίο ορίζει ότι συμφωνία παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας συναφθείσα μεταξύ φυσικών προσώπων είναι άκυρη αν αντίκειται στη διάταξη του

άρθρου 104, παράγραφος 1, του [TsMS], κατά το οποίο διαφορά μεταξύ φυσικών προσώπων που εκδικάζεται από δικαστήριο βάσει συμφωνίας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να σχετίζεται με την οικονομική ή επαγγελματική δραστηριότητα αμφοτέρων των διαδίκων, να αποτελεί προϋπόθεση ουσιαστικής ισχύος της συμφωνίας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας κατά την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, in fine (“εκτός αν η συμφωνία είναι άκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ βάσει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους”) του κανονισμού [1215/2012];»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

21 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι προϋπόθεση επιβαλλόμενη βάσει του εθνικού δικαίου το οποίο ισχύει στο κράτος μέλος του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, κατά την οποία συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας συναφθείσα μεταξύ φυσικών προσώπων είναι έγκυρη μόνον αν η επίμαχη διαφορά συνδέεται με την οικονομική ή επαγγελματική δραστηριότητα των συμβαλλομένων μερών, συνιστά λόγο ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ», κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως.

22 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, στο μέτρο που ο κανονισμός 1215/2012 κατήργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), ο οποίος είχε αντικαταστήσει με τη σειρά του τη Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις για την προσχώρηση των νέων κρατών μελών στη συγκεκριμένη Σύμβαση (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών), η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία των διατάξεων των δύο τελευταίων νομοθετημάτων ισχύει και για τον κανονισμό 1215/2012, εφόσον οι ως άνω διατάξεις μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «ισοδύναμες» εκείνων του κανονισμού 1215/2012 [απόφαση της 16ης Μαΐου 2024, Toplofikatsia Sofia (Έννοια της κατοικίας του εναγομένου), C-222/23, EU:C:2024:405, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Ως εκ τούτου, η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία του άρθρου 17, πρώτο εδάφιο, της Σύμβασης των Βρυξελλών και του άρθρου 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 ισχύει και για το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, στο μέτρο που η τελευταία αυτή διάταξη επανέλαβε, με παρόμοια ή ακόμη και πανομοιότυπη διατύπωση, το περιεχόμενο των πρώτων ανωτέρω διατάξεων.

23 Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με την πράξη της οποίας αποτελεί μέρος (αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1983, Merck, 292/82, EU:C:1983:335, σκέψη 12, και της 9ης Οκτωβρίου 2025, Cabris Investments, C-540/24, EU:C:2025:766, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24 Δυνάμει του άρθρου 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012 αν τα μέρη, ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας τους, συμφώνησαν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια κράτους μέλους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν ανακύψει ή που θα ανακύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, τότε τα δικαστήρια αυτά έχουν διεθνή δικαιοδοσία, εκτός αν η συμφωνία παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας ενέχει ουσιαστική ακυρότητα κατά το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους.

25 Μολονότι από το γράμμα του άρθρου 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012 προκύπτει ότι μια συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας μπορεί να κηρυχθεί άκυρη βάσει του δικαίου του κράτους μέλους δικαστήριο του οποίου ορίστηκε ως έχον διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει της συμφωνίας αυτής, εντούτοις ούτε το εν λόγω άρθρο ούτε κάποια άλλη διάταξη του κανονισμού αυτού ορίζει την έννοια της ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ».

26 Κατά το σύνηθες νόημά της στην καθημερινή γλώσσα, η φράση «ως προς την ουσιαστική ισχύ» χρησιμοποιείται στις δικαστικές αποφάσεις και στα διαδικαστικά έγγραφα κατ' αντιδιαστολή προς τις έννοιες του «τύπου» και του «παραδεκτού», οι οποίες εξετάζονται πριν το δικαστήριο αποφανθεί επί του αντικειμένου της δίκης, ήτοι επί των πραγματικών και/ή νομικών ζητημάτων επί των οποίων στηρίζεται το αίτημα των διαδίκων (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 31).

27 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι με το άρθρο 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012 απλώς θεσπίζεται κανόνας σύγκρουσης νόμων, βάσει του οποίου διευκρινίζεται το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο ως προς το ζήτημα αν, μολονότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις κύρους που προβλέπει το εν λόγω άρθρο, μια συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας μπορεί να ακυρωθεί για λόγους απτόμενους της ουσίας και εμπίπτοντες στο οικείο εθνικό δίκαιο (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 32).

28 Εντούτοις, πέραν της αναφοράς στην έννοια της ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ», το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 προβλέπει προϋποθέσεις κύρους που προσιδιάζουν στις συμφωνίες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι προϋποθέσεις ουσίας καθώς και διάφορες προϋποθέσεις ως προς τον τύπο τις οποίες πρέπει να πληροί μια τέτοια συμφωνία (πρβλ. αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 2016, Hőszig, C-222/15, EU:C:2016:525, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 35).

29 Συνεπώς, για να είναι έγκυρη μια συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει, δυνάμει του άρθρου 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, να έχει καταρτισθεί είτε εγγράφως είτε προφορικώς με γραπτή επιβεβαίωση, ή, τέλος, υπό τύπο ανταποκρινόμενο στην πρακτική που έχουν καθιερώσει οι συμβαλλόμενοι στις μεταξύ τους σχέσεις, ή, στο διεθνές εμπόριο, υπό τύπο ανταποκρινόμενο στις συνήθειες τις οποίες τα μέρη γνωρίζουν ή οφείλουν να γνωρίζουν.

30 Το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, θέτοντας την απαίτηση να πληροί μια συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας τις ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις που επιβάλλει η εν λόγω διάταξη, διασφαλίζει το υποστατό της συναίνεσης των ενδιαφερομένων, ούτως ώστε, προκειμένου να προστατεύεται ο ασθενέστερος συμβαλλόμενος, να μην παραβλέπεται η ύπαρξη ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας που ενσωματώθηκαν σε σύμβαση με τη βούληση ενός μόνον εκ των συμβαλλομένων μερών (πρβλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 2016, Hőszig, C-222/15, EU:C:2016:525, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το κύρος ρήτρας παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας μπορεί να εξαρτάται από την τήρηση ειδικής προϋπόθεσης σχετικής με τον τύπο μόνον εφόσον η προϋπόθεση αυτή συνδέεται με τις απαιτήσεις του άρθρου 25 του κανονισμού 1215/2012, τα δε συμβαλλόμενα κράτη δεν έχουν την ελευθερία να επιβάλλουν άλλες προϋποθέσεις τύπου πέραν αυτών που προβλέπει ο εν λόγω κανονισμός (πρβλ. απόφαση της 16ης Μαρτίου 1999, Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, σκέψεις 35 και 37). Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι οι

παράμετροι που αφορούν τα συνδετικά στοιχεία μεταξύ του καθορισθέντος δικαστηρίου και της επίμαχης σχέσης ή το ουσιαστικό κύρος της συμφωνίας παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας δεν σχετίζονται με τις απαιτήσεις αυτές (πρβλ. απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 2024, Inkreal, C-566/22, EU:C:2024:123, σκέψη 34).

32 Ως εκ τούτου, η έννοια της ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ», η οποία μνημονεύεται στο τελευταίο μέρος της πρώτης περιόδου του άρθρου 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, στο μέτρο που αφορά κατ' ανάγκην προϋποθέσεις κύρους διαφορετικές από εκείνες τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός και οι οποίες προσιδιάζουν στις συμφωνίες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας, αφορά τους γενικούς λόγους ακυρότητας που μπορούν να επηρεάσουν μια συμβατική σχέση, ήτοι, μεταξύ άλλων, τα ελαττώματα βούλησης, όπως η πλάνη, η απάτη, η απειλή ή η έλλειψη δικαιοπρακτικής ικανότητας, ήτοι λόγους οι οποίοι προβλέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους τα δικαστήρια του οποίου ορίζονται ως έχοντα διεθνή δικαιοδοσία (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 36).

33 Το ως άνω συμπέρασμα επιρρωννύεται από το ιστορικό θέσπισης του τελευταίου μέρους της πρώτης περιόδου του άρθρου 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, το οποίο δεν περιλαμβανόταν ούτε στο άρθρο 23 του κανονισμού 44/2001 ούτε στο άρθρο 17, πρώτο εδάφιο, της Σύμβασης των Βρυξελλών και αποσκοπούσε στη θέσπιση εναρμονισμένου κανόνα σύγκρουσης νόμων σχετικά με το ουσιαστικό κύρος των συμφωνιών παρέκτασης, μέσω της διασφάλισης, με τον τρόπο αυτόν, παρόμοιας κρίσης επί του εν λόγω ζητήματος οποιοδήποτε δικαστήριο και αν επιληφθεί, ο δε εναρμονισμένος αυτός κανόνας είναι αντίστοιχος με τις λύσεις που υιοθετήθηκαν με τη Σύμβαση της Χάγης για τις συμφωνίες παρέκτασης της δικαιοδοσίας, η οποία συνήφθη στις 30 Ιουνίου 2005 (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 40). Πάντως, η επεξηγηματική έκθεση, την οποία συνέταξαν οι καθηγητές T. Hartley και M. Dogauchi, μνημονεύει, υπό τον τίτλο «ουσιαστικοί λόγοι ακυρότητας», στα σημεία 125 και 126, τους γενικώς αναγνωρισμένους λόγους ακυρότητας, όπως η πλάνη, η απάτη, η απειλή, η δόλια συμπεριφορά, η αναρμοδιότητα ή η έλλειψη δικαιοπρακτικής ικανότητας.

34 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι η επιβαλλόμενη από το εσθονικό δίκαιο προϋπόθεση κατά την οποία συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας που εφαρμόζεται μεταξύ φυσικών προσώπων είναι έγκυρη μόνον αν η σχετική διαφορά συνδέεται με την οικονομική και επαγγελματική δραστηριότητα των προσώπων αυτών, θα μπορούσε, βεβαίως, να συγκριθεί με την προϋπόθεση περί δικαιοπρακτικής ικανότητας των επίμαχων προσώπων. Εντούτοις, δεν εμπίπτει σε κλασική περίπτωση έλλειψης δικαιοπρακτικής ικανότητας ανηλίκου ή προστατευόμενου ενηλίκου, αλλά αναφέρεται, στην πραγματικότητα, στο είδος της μη ιδιωτικής δραστηριότητας που ασκούν τα συμβαλλόμενα μέρη.

35 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι, υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, η εν λόγω εθνική διάταξη δεν εφαρμόζεται εν γένει στις συμβατικές σχέσεις, δεδομένου ότι η προϋπόθεση κύρους που επιβάλλει ισχύει ειδικώς για τις συμφωνίες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας. Συνεπώς, η προϋπόθεση αυτή δεν εμπίπτει στους γενικούς λόγους ακυρότητας, όπως αυτοί που μνημονεύονται στη σκέψη 32, in fine, της παρούσας αποφάσεως, και θα μπορούσε, κατά το μέγιστο, να περιλαμβάνεται μεταξύ των προϋποθέσεων κύρους που προσιδιάζουν στις εν λόγω συμφωνίες, οι οποίες ωστόσο, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 28 έως 31 της παρούσας αποφάσεως, διέπονται εξαντλητικώς από το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012.

36 Κατά συνέπεια, μια τέτοια προϋπόθεση, η οποία δεν καταλέγεται μεταξύ των γενικών λόγων ακυρότητας που επηρεάζουν τις συμβατικές σχέσεις μεταξύ των μερών, δεν μπορεί να εμπίπτει στους λόγους ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ», κατά την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012.

37 Η ερμηνεία που προκύπτει από τις σκέψεις 30 έως 36 της παρούσας αποφάσεως επιρρωννύεται από τους σκοπούς του άρθρου 25 του κανονισμού 1215/2012, οι οποίοι συνίστανται στον σεβασμό της αυτονομίας των συμβαλλομένων μερών και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των συμφωνιών παρέκτασης αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας και μνημονεύονται στις αιτιολογικές σκέψεις 15, 19 και 22 του εν λόγω κανονισμού (απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2025, Cabris Investment, C-540/24, EU:C:2025:766, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

38 Ειδικότερα, το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 στηρίζεται στην αρχή της αυτονομίας της βούλησης των μερών (πρβλ. απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2020, DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, σκέψη 38) και ακριβώς δυνάμει αυτής της αρχής η σύμπτωση των βουλήσεων των μερών μπορεί να δικαιολογήσει την υπεροχή της επιλογής δικαστηρίου διαφορετικού από εκείνο που θα είχε ενδεχομένως διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του κανονισμού 1215/2012 (πρβλ. απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2013, Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, σκέψη 26).

39 Η επιβολή, όμως, προϋπόθεσης στο εθνικό δίκαιο, κατά την οποία μια συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας δεν είναι έγκυρη αν η διαφορά δεν συνδέεται με την οικονομική και επαγγελματική δραστηριότητα των συμβαλλομένων μερών, θα αντέβαινε στην αυτονομία της βούλησης των συμβαλλομένων μερών.

40 Επιπροσθέτως, η ως άνω ερμηνεία συνάδει με τον σκοπό του κανονισμού 1215/2012, ο οποίος αποσκοπεί, όπως προκύπτει ιδίως από τις αιτιολογικές του σκέψεις 4, 6, 15 και 16, στην ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις σε ένα δεσμευτικό και άμεσα εφαρμοστέο νομοθέτημα της Ένωσης, με το οποίο ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να θεσπίσει κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίοι να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και διαφάνειας, προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου και να καταστεί ευχερέστερη η ορθή απονομή της δικαιοσύνης (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 38).

41 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι, για την προώθηση των ως άνω σκοπών και ιδίως του σκοπού της ασφάλειας δικαίου, πρέπει να ενισχυθεί η δικαστική προστασία των εγκατεστημένων εντός της Ένωσης προσώπων, με την παροχή ταυτόχρονα στον μεν ενάγοντα της δυνατότητας να προσδιορίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να ασκήσει αγωγή, στον δε εναγόμενο της δυνατότητας να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23, EU:C:2025:120, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Η ασφάλεια δικαίου την οποία εγγυάται ο κανονισμός 1215/2012 θα υπονομευόταν αν ο εθνικός νομοθέτης είχε τη δυνατότητα να θεσπίσει πρόσθετες προϋποθέσεις κύρους ειδικώς για τις συμφωνίες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας, όσον αφορά ιδίως τον σύνδεσμο που υφίσταται με το υπό εξέταση είδος δραστηριότητας των συμβαλλομένων μερών.

43 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι προϋπόθεση επιβαλλόμενη βάσει του εθνικού δικαίου το οποίο ισχύει στο κράτος μέλος του

δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, κατά την οποία συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας συναφθείσα μεταξύ φυσικών προσώπων είναι έγκυρη μόνον αν η επίμαχη διαφορά συνδέεται με την οικονομική ή επαγγελματική δραστηριότητα των συμβαλλομένων μερών, δεν συνιστά λόγο ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις,

έχει την έννοια ότι:

προϋπόθεση επιβαλλόμενη βάσει του εθνικού δικαίου το οποίο ισχύει στο κράτος μέλος του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, κατά την οποία συμφωνία παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας συναφθείσα μεταξύ φυσικών προσώπων είναι έγκυρη μόνον αν η επίμαχη διαφορά συνδέεται με την οικονομική ή επαγγελματική δραστηριότητα των συμβαλλομένων μερών δεν συνιστά λόγο ακυρότητας «ως προς την ουσιαστική ισχύ», κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

(υπογραφές)